

Wysokość kar pieniężnych nałożonych przez Prezesa UOKiK w latach 2008-2012

Polityka ochrony konkurencji i konsumentów Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej UOKiK) za podstawowy cel działalności UOKiK stawia wykrywanie i eliminowanie niedozwolonych porozumień (karteli), również w aspekcie rynków lokalnych (np. powiat, województwo, etc.). Zwiększenie skuteczności walki z kartelami to także jeden z głównych celów nowelizacji polskiego prawa antymonopolowego. Polityka ta będzie z roku na rok coraz bardziej zaostrzana, co potwierdzają słowa Prezesa UOKiK – Małgorzaty Krasnodębskiej – Tomkiel (odwołana w dniu 10.02.2014r., będzie pełniła swoją funkcję do czasu obsadzenia na tym stanowisku nowej osoby): „konsekwencją praktyk ograniczających konkurencję jest spowolnienie wzrostu gospodarczego, szczególnie odczuwalne w czasach dekonunktury. Dlatego intensyfikujemy nasze zaangażowanie w eliminowanie z rynku nielegalnych zachowań przedsiębiorców (...)”. Mając te słowa na uwadze, każdy z nas powinien dbać o to aby jego zachowanie w trakcie wykonywania obowiązków służbowych było legalne (tzn. zgodne z obowiązującymi przepisami prawa), nie zapominając jednocześnie o tym aby nasze postępowanie było zgodne zarówno z normami etycznymi, społecznymi i koncernowymi. Działania sprzeczne z prawem antymonopolowym zagrożone są bowiem wysokimi karami pieniężnymi (do 10 % wartości przychodu, który dany przedsiębiorca uzyskał w roku poprzedzającym rok wydania decyzji przez Prezesa UOKiK) i co równie ważne, utratą reputacji oraz zaufania naszych Klientów i Kontrahentów.

Na potwierdzenie realizacji powyżej przedstawionych założeń polityki UOKiK przedstawiam wartość kar pieniężnych nałożonych przez Prezesa UOKiK w latach 2008-2012 na podmioty, które złamały przepisy prawa konkurencji:

WARTOŚĆ KAR PIENIĘŻNYCH NAŁOŻONYCH PRZEZ PREZESA UOKiK NA PRZEDSIĘBIRCÓW W LATACH 2008-2012								
LATA	PRAKTYKI OGRANICZAJĄCE KONKURENCJĘ (zmowy cenowe, przetargowe etc.)	PRAKTYKI NARUSZAJĄCE ZBIOROWE INTERESY KONSUMENTÓW	OGÓLNE BEZPIECZEŃSTWO PRODUKTÓW	NIEZGŁOSZENIE ZAMIARU KONCENTRACJI LUB DOKONANIE KONCENTRACJI BEZ UZYSKANIA WYMAGANEJ ZGODY PREZESA UOKiK	BRAK WSPÓŁDZIAŁANIA PODCZAS KONTROLI	NIEUDZIELENIE INFORMACJI	NIEWYKONANIE LUB ZWŁOKA W WYKONANIU DECYZJI	SUMA
2012	94 700 000	68 000 000	135 000	907 000	10 000	300 000	1 800 000	165 852 000
2011	191 080 000	72 250 000	100 000	0	132 760 000	480 000	620 000	397 290 000
2010	158 829 000	64 658 000	315 500	65 000	123 246 000	359 400	87 661	347 560 561
2009	494 344 000	60 868 000	218 000	140 000	0	153 000	2 599 000	558 322 000
2008	67 670 000	25 400 000	242 000	95 700	0	361 910	1 610 000	95 379 610
SUMA	1 006 623 000	291 176 000	1 010 500	1 207 700	256 016 000	1 654 310	6 716 661	1 564 404 171

Źródło: www.uokik.gov.pl

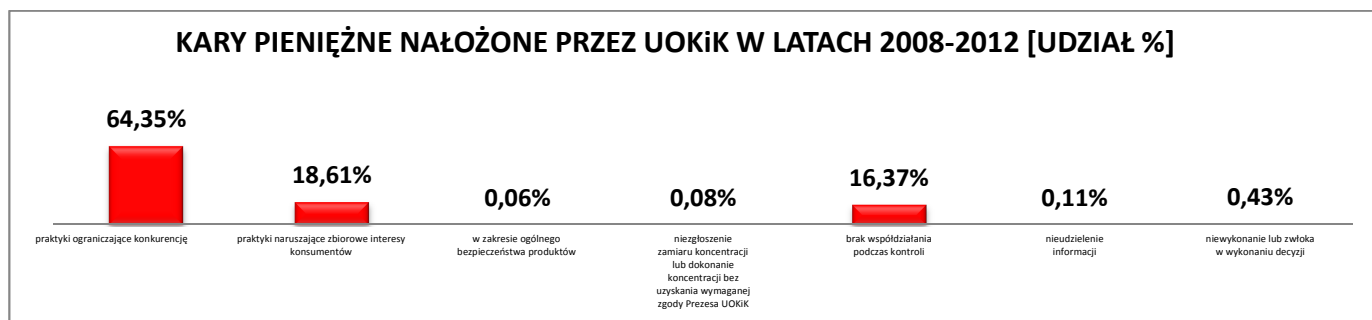
Widać wyraźnie, że UOKiK począwszy od roku 2009 zdecydowanie wzmógł swój nadzór nad rynkiem. Poniżej przedstawię najgłośniejsze medialnie decyzje UOKiK.

Najbardziej spektakularną i brzemioną w skutki w roku 2009, była decyzja Prezesa UOKiK w sprawie kartelu 7 największych producentów cementu szarego w Polsce (Lafarge Cement, Górażdże Cement, Grupa Ożarów, Cemex Polska, Dyckerhoff Polska oraz Cementownie Warta i Odra). Postępowanie Urzędu wykazało wówczas, że największe cementownie w Polsce, co najmniej od 1998 roku dzieliły rynek, ustalając dopuszczalne udziały uczestników porozumienia oraz ceny minimalne cementu, wysokość podwyżek, terminy i kolejność ich wprowadzania. Kara nałożona na uczestników kartelu wyniosła wówczas **411 mln zł**. Ustaleń dokonywano na licznych spotkaniach zarówno wielo- jak i dwustronnych, na szczeblu prezesów zarządu oraz dyrektorów do spraw handlowych. Jak wykazało postępowanie, nawet jeśli w spotkaniu nie uczestniczyli wszyscy karteliści, to dokonane ustalenia były przekazywane nieobecny. Uczestnicy zdawali sobie sprawę z bezprawności prowadzonych działań oraz przymusu zachowania tajności. Świadczy o tym np. to, że krąg osób uczestniczących w uzgodnieniach był ograniczony. Ustanowiono koordynatora wymiany poufnych informacji, który za pomocą telefonu pre-paid wymieniał informacje istotne dla funkcjonowania kartelu z wyznaczonymi pracownikami innych cementowni. W trakcie prowadzonego postępowania dwóch uczestników zdecydowało się w pełni współpracować z UOKiK,

pogrążając resztę, w ramach tzw. wniosku *leniency*. W grudniu 2013 roku Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej SOKiK) potwierdził ustalenia UOKiK zmieniając jedynie wysokość kary na **339 mln zł**.

W roku 2010 nie było tak spektakularnego postępowania, niemniej Prezes UOKiK w wyniku jednego z przeprowadzonych postępowań antymonopolowych, nałożył łącznie **48,3 mln zł** kary na producenta farb i lakierów Tikkurila i na market budowlany Praktiker. O znowie cenowej, Urząd poinformowała Castorama. Jako, że spółka nie zainicjowała porozumienia, zaprzestała udziału w nim, a także przedstawiła istotne i nieznanie wcześniej dowody i w pełni ujawniła mechanizm działania kartelu Prezes UOKiK całkowicie odstąpił od nałożenia na nią kary (Castorama skorzystała z systemu łagodzenia kar – złożyła wniosek *leniency*). Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Małgorzata Krasnodębska-Tomkiel powiedziała, że gdyby Castorama nie zdecydowała się na pełną współpracę z Urzędem, groziłaby jej kara 229 mln zł. Inicjatorem znowy była Tikkurila, która kierowała do pozostałych uczestników porozumienia propozycje określonych cen detalicznych (korespondencja e-mail stała się głównym dowodem w sprawie): *"Chcemy wspólnie zarabiać pieniądze, a nie rozdawać je bezsensownie na rynku; nie przyzwyczajajmy klientów w grudniu do tak niskich cen! Data oraz wysokość cen została ustalona z pozostałymi sieciami jako poziom minimum"* - pisali przedstawiciele producenta farb w mailach skierowanych do kierownictwa marketów. W przypadku stosowania stawek innych niż ustalone, sklepy narażone były np. na wstrzymanie dostaw czy wzrost ceny zakupu danego produktu. Wobec oczywistości zebranych w ramach postępowania dowodów żaden z kartelistów nie odwoływał się do SOKiK.

Rok 2011 to czas gdy Urząd również bardzo intensywnie zwalczał antykonkurencyjne praktyki przedsiębiorców niemniej w innych branżach niż budowlana. Jednym z kluczowych osiągnięć było rozbicie kartelu 4 operatorów telefonii komórkowej (Polkomtelu, PTC, PTK Centertel i P4), który uniemożliwiał rozwój rynku hurtowego telewizji mobilnej DVB-H, za co nałożona została na nich łączna kara w wysokości **113 mln zł**. Gdy w marcu 2009 UKE rozstrzygnął konkurs na korzyść Info TV FM, żaden z 4 w/w operatorów nie był zainteresowany mobilną telewizją w technologii DVB-H. Mówili, że jest biznesowo nieopłacalna. Ustalili, że będą dyskredytować tę usługę, twierdzić, że jest przestarzała i że nie będą osobno negocjować warunków z dostawcą. Uznali, że jeśli przegrają, nie będzie jej świadczył nikt. To świadomy kartel – podkreśliła Prezes UOKiK. Główny dowód w tym postępowaniu stanowiła wymiana korespondencji mailowej między operatorami w dniu rozstrzygnięcia konkursu.

Źródło: opracowanie własne

Najczęściej i najsurowiej (jak wskazuje powyższy wykres - stanowiąc aż **64,35%** łącznej wartości kar pieniężnych nałożonych przez Prezesa UOKiK na przedsiębiorców w latach 2008-2012) karane są naruszenia tzw. **bardzo poważne**, zwane inaczej „**klauzulami czarnymi**”, do których należą przede wszystkim szczególnie szkodliwe horyzontalne ograniczenia konkurencji (w tym porozumienia cenowe, znowy przetargowe, podział rynku oraz kolektywne bojkoty), jak również przypadki nadużywania pozycji dominującej mające na celu lub prowadzące do eliminacji konkurencji na rynku. Zasady karania oraz obliczania wysokości kar zostały szczegółowo określone przez Prezesa UOKiK w dokumencie pt.: *„Wyjaśnienia w sprawie ustalania wysokości kar pieniężnych za stosowanie praktyk ograniczających konkurencję”*, wydanym 16.12.2008r. Wyjaśnienia nie mają co prawda charakteru prawnie wiążącego ale należy liczyć się z tym, że Prezes UOKiK ustalając karę będzie tego dokonywał w oparciu o kryteria zawarte w w/w dokumencie.

Precedens stanowiła wysokość kar nałożonych na 5 uczestników kartelu cementowego, tj. na Grupę Ożarów, Cemex Polska, Dyckerhoff Polska oraz Cementownie Warta i Odra. Na tych przedsiębiorców pierwszy raz w historii

UOKiK nałożono maksymalny wymiar kary przewidziany przez prawo – 10% rocznego przychodu uzyskanego w roku poprzedzającym wydanie decyzji. Do dzisiaj są to najwyższe kary finansowe nałożone w historii Urzędu, co do tej pory było niespotykane i ma oczywisty związek z wytycznymi polityki Prezesa UOKiK, cytowanymi na początku niniejszego newslettera. Ponieważ w trakcie postępowania prowadzonego przez UOKiK dwóch pozostałych uczestników kartelu zdecydowało się na współpracę z Urzędem w ramach programu łagodzenia kar *leniency* a złożone przez nich wyjaśnienia potwierdziły zgromadzone przez Urząd dokumenty oraz w istotny sposób przyczyniły się do wyjaśnienia sprawy, Prezes UOKiK odstąpiła od ukarania Lafarge Cement oraz obniżyła karę pieniężną wobec Górażdże Cement – na spółkę nałożono sankcję w wysokości 5% przychodu.

Należy mieć na względzie również to, że utrudnianie lub brak współdziałania w trakcie kontroli UOKiK skutkować będzie zawsze karą dla firmy i dla pracownika. **Dla firmy do 50 000 000 €** za brak współdziałania w toku kontroli, bądź utrudnianie kontroli w jakiegokolwiek postaci. **Dla pracownika do 50-krotności przeciętnego wynagrodzenia** za nieudzielenie lub udzielenie nierzetelnych bądź wprowadzających w błąd informacji. O powyższym boleśnie przekonali się operatorzy sieci komórkowych. Kontrola w siedzibie Polskiej Telefonii Cyfrowej (PTC), właściciela m.in. sieci komórkowej ERA (obecnie T-Mobile), odbyła się w ramach postępowania wyjaśniającego prowadzonego w celu ustalenia, czy mogło dojść do zawarcia ograniczającego konkurencję porozumienia dotyczącego usługi telewizji mobilnej. Dnia 02.12.2009 roku pracownicy Urzędu w asyście policji, rozpoczęli jednoczesną kontrolę w siedzibach pięciu podmiotów: PTC, Polkomtel, P4, Info TV FM oraz NFI Magna Polonia. Prezes UOKiK uznała, że dwaj przedsiębiorcy – PTC oraz Polkomtel – utrudniali przeprowadzenie czynności i wszczęła postępowania w sprawie nałożenia na spółki w/w kar pieniężnych. W przypadku Polskiej Telefonii Cyfrowej stwierdzono, że uniemożliwiała ona kontrolującym wejście do pomieszczeń biurowych oraz niezwłoczne rozpoczęcie czynności kontrolnych. Pomimo przedstawienia pracownikom spółki dokumentów upoważniających do przeprowadzenia kontroli z przeszukaniem (m.in. zgody sądu), dopiero po ponad godzinie oczekiwania na recepcji pracownicy UOKiK zostali wpuszczeni na teren pomieszczeń biurowych przedsiębiorcy. Wskutek przeprowadzonego postępowania za w/w utrudnienia podczas kontroli zostało PTC ukarane karą w wysokości ponad **123 mln zł** a Polkomtel karą w wysokości ponad **132 mln zł**. Kary nałożone na oba te podmioty stanowią poważny udział w całości kar nałożonych przez Prezesa UOKiK w latach 2008 – 2012 bo aż **16,37%**.

Reasumując, zwrócić należy uwagę na bardzo dużą aktywność UOKiK począwszy od roku 2009, bezkompromisowość poczynań i surowość w wymierzaniu kar przedsiębiorcom łamiącym prawo ochrony konkurencji i konsumentów. Obliguje to nas wszystkich do jeszcze większej dbałości i staranności w wykonywaniu codziennych obowiązków służbowych z zachowaniem wszelkich norm prawnych i etycznych mających do nas zastosowanie, albowiem **bycie compliance jest jednym z naszych obowiązków służbowych**.

Newsletter Compliance 02/2014, 12.02.2014, autor: Justyna Czechowicz